

UNIVERZITET U SARAJEVU
FILOZOFSKI FAKULTET
ODSJEK ZA ORIJENTALNU FILOLOGIJU
ARAPSKI JEZIK I KNJIŽEVNOST

Adverbijalna oznaka za namjeru u modernom standardnom arapskom jeziku

---

Završni magistarski rad

Kandidat: Dina Porča

Mentor: prof. dr. Elma Dizdar

Sarajevo, 2021.

SADRŽAJ

UVOD	1
1. POJAM I KARAKTERISTIKE ADVERBIJALNIH OZNAKA.....	2
2. KONSTRUKCIJE U FUNKCIJI ADVERBIJALNE OZNAKE ZA NAMJERU U ARAPSKOM JEZIKU	4
2.1. NAMJERNA (FINALNA) REČENICA	4
2.1.1. Rečenica stanja u funkciji adverbijalne oznake za namjeru	18
2.1.2. Upotreba čestice لَعَلَّ.....	20
2.2. PRIJEDLOŽNA FRAZA	21
2.3. IMENIČKA FRAZA.....	28
2.4. PRIDJEVSKA FRAZA.....	30
ZAKLJUČAK	33
IZVORI	34
LITERATURA.....	34

UVOD

Adverbijalna oznaka je jedna od osnovnih sintaksičkih kategorija u arapskom jeziku. Adverbijalne oznake odgovaraju na pitanja *kako, gdje, kada, zašto, radi čega* i sl. se nešto dešava. Za razliku od subjekta i predikata, koji su obavezni dijelovi rečenice, adverbijalne oznake su fakultativni dijelovi rečenice i zauzimaju posebno mjesto u svakom jeziku, budući da nam govore više o okolnostima u kojima se odvija radnja. Veoma su frekventne u svim jezicima svijeta, pa tako i u arapskom jeziku.

Rad se zasniva na analitičko-deskriptivnoj metodi. Osnovni cilj ovog istraživanja je opis i analiza adverbijalne oznake za namjeru u arapskom jeziku i načina iskazivanja adverbijalne oznake za namjeru putem različitih formi. Osnovni zadaci ovog istraživanja su definiranje adverbijalne oznake za namjeru, analiza različitih tipova namjernih rečenica, analiza imeničke fraze u akuzativu, pridjevske fraze i prijedložne fraze kada vrše funkciju adverbijalne oznake za namjeru. Također, obradit ćemo priloške izraze kojima se iskazuje adverbijalna oznaka za namjeru te ćemo promotriti slučajeve kada adverbijalna oznaka za namjeru može imati i druga značenja, odnosno kada se kategorija namjere podudara sa drugim kategorijama.

Poslije uvodnih razmatranja pojma i karakteristika adverbijalnih oznaka općenito i adverbijalne oznake za namjeru u arapskom jeziku, centralni dio rada podijeljen je na manja poglavlja koja obrađuju različite pojavne oblike adverbijalnih oznaka za namjeru u arapskom jeziku, tj. namjernu rečenicu, prijedložnu frazu, imeničku frazu i pridjevsku frazu kada vrše funkciju adverbijalne oznake za namjeru.

Korpus koji je poslužio za izradu rada uključuje djelo *Dani* autora Ṭāhāa Ḥusayna i prijevode ovog djela koje su priredili Esad Duraković i Nijaz Dizdarević, djelo *Ljudi na suncu* autora Ġassana Kanafānija i njegov prijevod koji je priredio Munir Mujić, te djelo *Lopovi i psi* autora Naġība Maḥfūza sa prijevodom iz pera Mehmeda Kice. Analiza primjera obuhvatit će i analizu prijevodnih ekvivalenata adverbijalne oznake za namjeru u bosanskom jeziku. U slučajevima kada prijevod ne odražava sintaktičku strukturu rečenice na arapskom jeziku, a posebno adverbijalne oznake za namjeru u njoj, ponudit ćemo alternativni prijevod. Ukoliko je riječ o rjeđim konstrukcijama za koje nismo pronašli primjere u korpusu, poslužit ćemo se primjerima iz gramatika.

1. POJAM I KARAKTERISTIKE ADVERBIJALNIH OZNAKA

Adverbijalna oznaka predstavlja dio rečenice koji se veže za predikat te dopunjuje rečenični sadržaj tako što određuje različite okolnosti u kojima se vrši radnja iskazana predikatom. Pod *adverbijalnom oznakom namjere* podrazumijeva se cilj radi kojeg se dešava neka radnja, održava neko stanje, ili se izriče svrha nečega.¹ Adverbijalne konstrukcije su frekventne u svim funkcionalnim stilovima.

U jezicima svijeta, adverbijalne oznake iskazuju se frazama, cijelim rečenicama i priložima. Zbog česte upotrebe priloga za iskazivanje adverbijalnih oznaka, s jedne strane, te specifičnosti položaja priloga u arapskom jeziku, s druge, posvetit ćemo malo prostora u ovom dijelu rada analizi odnosa između adverbijalnih oznaka i priloga.

U raznim jezicima, pa tako i u arapskom jeziku, prilozi i adverbijalne oznake su slični, ali ne i isti. Prilozi su opisani kao vrsta riječi, zajedno s imenicama, glagolima i pridjevima, i obično predstavljaju jednu riječ koja modificira glagol, ali isto tako može modificirati druge vrste riječi ili druge priloge. Nasuprot njima, adverbijalna oznaka je rečenični element, poput subjekta, predikata i objekta, koji obavlja određenu funkciju u rečenici, tj. modificira glagol, klauzu ili cijelu rečenicu. Možemo reći da prilog može biti adverbijalna oznaka, ali adverbijalna oznaka ne mora nužno biti prilog. U arapskom jeziku, svi elementi rečenice osim subjekta i predikata nazivaju se dodatkom (فَضْلَةٌ), te toj skupini pripadaju i adverbijalne oznake.

Međutim, u arapskom jeziku, budući da se riječi u arapskoj gramatici dijele na tri vrste: imenice, glagole i čestice,² sporno je postojanje priloga kao zasebne vrste riječi, te se mišljenja lingvista po tom pitanju razlikuju. K. C. Ryding navodi kako u arapskom jeziku postoji mali broj pravih priloga, kao što su هُنَا (ovdje), هُنَاكَ (tamo), نَظَرًا (nikad) i سَمًا (samo).³ Nasuprot njoj, J. A. Haywood i H. M. Nahmad smatraju da u arapskom jeziku uopće nema pravih priloga, ali se mogu izraziti zahvaljujući fleksibilnosti arapskog jezika.⁴ Iako se ovaj rad neće baviti pitanjem postojanja

---

¹ Dževad Jahić, Senahid Halilović, Ismail Palić, *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000, 392.

² Vidjeti u: Šaćir Sikirić, Muhamed Pašić i Mehmed Handžić, *Gramatika arapskog jezika*, Državna štamparija u Sarajevu, Sarajevo, 1936, 22-23.; Ali Khudheyer Abbas, *A Pragmatic Analysis of English and Arabic Adverbial Positions and Their Pedagogical Implications*, ProQuest, Michigan, 2015, 168-169. i dr.

³ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005, 276-277. Vidjeti također: Elsaid Badawi, Michael G. Carter, Adrian Gully, *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar*, Routledge, London and New York, 2004, 161-162.

⁴ J. A. Haywood, H. M. Nahmad, *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries, London, 1965, 426.

priloga kao zasebne vrste riječi u arapskom jeziku, smatramo interesantnim upravo to da se ograničenost kategorije priloga kompenzira upotrebom drugih konstrukcija koje će ovdje biti opisane, kao što su tzv. arapski adverbijalni akuzativi, tj. forme imenica ili pridjeva u akuzativu, kao i upotrebom nepromjenjivih imenica sa nastavkom „u“ i prijedložnim konstrukcijama.

ekvivalenti su mu *da* i *kako*. Subordinator حَتَّى može biti popraćen odričnom česticom لَا, te su mu tada prijevodni ekvivalenti *da ne* i *kako ne*.⁷

وَكَانَ أُمُّهُ تَكْرَهُ لَهُ هَذَا الْحَرَمَانَ، فَكَانَتْ تَفْرُدُ لَهُ طَبَقًا خَاصًّا وَتَخَلِّي بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ فِي حُجْرَةٍ خَاصَّةٍ،
يَغْلُقُهَا هُوَ مِنْ دُونِهِ حَتَّى لَا يَسْتَطِيعَ أَحَدٌ أَنْ يُشْرِفَ عَلَيْهِ وَهُوَ يَأْكُلُ.⁸

Majci je teško padalo njegovo odbijanje, pa mu je izdvajala zdjelu i ostavljala ga samog u posebnoj prostoriji, zatvarajući ga da niko ne bi mogao gledati kako jede.⁹

(...) a njegova majka, koja je patila zbog ovog odbijanja, odvajala mu je u posebnu zdjelu i ostavljala ga samog u posebnoj prostoriji koju bi zaključavala da ga niko ne gleda.¹⁰

وَكَانَ سَبِّدْنَا يُعْجِبُهُ <<الدَّوْرُ>> أَحْيَانًا وَ يَرَى أَنَّ الْمَشْيَ لَا يُلَائِمُهُ فَيَقِفُ حَتَّى يَتِمَّهُ.¹¹

Ponekad bi mu se dopao refren i činilo mu se da korak nije usklađen s tim ritmom, pa bi zastajao da ih uskladi.¹²

Ponekad bi mu se dopao refren i nalazeći da korak ne odgovara, zastajao bi dok ga ne dopjeva.¹³

U prvom primjeru subordinator حَتَّى uvodi namjernu rečenicu koja je u funkciji adverbijalne oznake za namjeru glagola غَلَقَ (*zatvoriti*). U oba navedena prijevoda, namjerna rečenica

⁷ Faruk Abu Chacra, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge, New York, 2007, 212.

⁸ Ṭāḥā Ḥusayn, *al-'Ayyām*, Dār al-Ma'ārif bi Miṣr, al-Qāhira, 1964, 28.

⁹ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, Prijev. Esad Duraković, Svjetlost, Sarajevo, 1998, 26.

¹⁰ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, Prijev. Nijaz Dizdarević, Liljan, Sarajevo, 2000, 14.

¹¹ Ṭāḥā Ḥusayn, *al-'Ayyām*, 34.

¹² Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 31.

¹³ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 20.

uvedena subordinatom حَتَّى prevedena je namjernom rečenicom uvedenom subordinatom *da*. Međutim, u drugom primjeru, rečenica uvedena subordinatom حَتَّى može biti shvaćena na dva načina – kao namjerna i kao posljedična/vremenska rečenica. Tako je u prvom navedenom prijevodu zavisna rečenica uvedena subordinatom حَتَّى prevedena namjernom rečenicom uvedenom subordinatom *da*, dok je u drugom prijevodu zavisna rečenica prevedena posljedičnom/vremenskom rečenicom uvedenom subordinatom *dok*.

كَانَ قَدْ اعْتَزَمَ أَنْ يَعُودَ إِلَى الشَّارِعِ الرَّئِيسِيِّ بِذَلِكَ الشَّكْلِ الْخَلْفِيِّ حَتَّى يُشَوِّشَ الْأَثَرَ تَمَامًا.¹⁴

*Bio je odlučan da vozi tako natraške do glavnog puta kako bi potpuno zameo trag.*¹⁵

Osim subordinatora حَتَّى, namjernu rečenicu u arapskom jeziku uvodi i subordinator كَيْ zajedno sa nekim svojim derivatima. Subordinator كَيْ i njegovi derivati uvode okolnosti koje predstavljaju cilj radnje izražene u glavnoj klauzi. Radnja koju uvodi subordinator كَيْ je uvijek u budućnosti u odnosu na radnju glavne klauze.¹⁶ Glagol namjerne rečenice se pojavljuje u obliku konjunktiva. U narednim primjerima subordinator كَيْ uvodi namjernu rečenicu izražavajući tako želju, cilj ili nadu. Prijevodni ekvivalenti subordinatora كَيْ su veznici *da* i *kako*.

¹⁴ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, Mu'assasa Ġassan Kanafānī al-ṭaqāfiyya, Bayrūt, 2015, 107.

¹⁵ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, Prijev. Munir Mujić, Connectum, Sarajevo, 2006, 87.

¹⁶ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, vol. III, Indiana University Press, Bloomington, 1975, 309.

لَقَدْ كُنْتُ فِي الْمَدْرَسَةِ قَبْلَ شَهْرَيْنِ وَ لَكِنِّي أُرِيدُ أَنْ أَشْتَغَلَ الْآنَ كُنِّي أُعِيَلُ عَائِلَتِي.¹⁷

*Bio sam u školi do prije dva mjeseca, ali ja želim raditi kako bih izdržavao svoju porodicu.*¹⁸

كَانَ قَدْ أُزِيلَ لِقَرَيْبِهِمْ فِي يَأْفَا كُنِّي يُعَلِّمُ الصَّبِيَّةَ.¹⁹

*Poslali su ga u njihovo selo u Jaffi da uči djecu.*²⁰

جَرَ الْجُنُثَ وَاحِدَةً وَاحِدَةً مِنْ أَقْدَامِهَا وَ أَلْقَاهَا عَلَى رَأْسِ الطَّرِيقِ، حَيْثُ تَقِفُ سَيَّارَاتُ الْبَلَدِيَّةِ عَادَةً

لِلِقَاءِ فَمَامَاتِهَا كُنِّي تَتَيَسَّرُ فُرْصَةُ رُؤْيَيْهَا لِأَوَّلِ سَائِقِي قَادِمٍ فِي الصَّبَاحِ الْبَاكِرِ.²¹

*Dovukao je tijela jedno po jedno, vozeći ih za noge i stavio ih nasred puta, tamo gdje se općinska vozila obično zaustavljaju radi istovarenja smeća da bi ih lakše ugledao prvi vozač koji će doći rano ujutro.*²²

Osim subordinatora كُنِّي, namjerna rečenica u arapskom jeziku može se uvesti i subordinatorima nastalim od njega. Negativni oblik subordinatora كُنِّي tvori se dodavanjem odrične čestice لَا nakon subordinatora كُنِّي. Može se pisati i odvojeno (كُنِّي لَا) i spojeno (كُنِّي لَا), pri čemu značenje ovog subordinatora ostaje nepromijenjeno.²³ Prijevodni ekvivalenti subordinatora كُنِّي su veznici *da ne* i *kako ne*.

¹⁷ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 46.

¹⁸ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 18.

¹⁹ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 9.

²⁰ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 17.

²¹ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 107.

²² Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 87.

²³ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, 310.

أَوْصِدِي النَّافِذَةَ كَيْلَا تُطْفِئِيَ الرِّيحَ السِّرَاحَ! ²⁴

Zatvori prozor da vjetar ne bi ugasio svjetiljku!

أَكْتُبْ كُلَّ مَا أَقُولُ لَكَ كَيْلَا تَنْسَاهُ. ²⁵

Zapiši sve što ti kažem kako ne bi zaboravio.

أَمْ نَسْتَعِزُّ بِذِكْرِ ذَلِكَ كَيْلَا يَطُولَ الْكِتَابُ. ²⁶

Nismo se bavili time kako knjiga ne bi bila previše duga.

Subordinator لِكَيْ je, kako Ron Buckley navodi, alternativa za subordinator كَيْ. ²⁷ Imaju isto značenje, te se upotrebljavaju na isti način.

فَلِكَيْ يَكُونَ لِلْحَيَاةِ مَعْنَى وَ لِلْمَوْتِ مَعْنَى يَجِبُ أَنْ أَقْتُلَكَ. ²⁸

Da bi život imao svoj smisao, a smrt svoj smisao, moram te ubiti. ²⁹

---

²⁴ Ibid.

²⁵ Darko Tanasković, Anđelka Mitrović, *Gramatika arapskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005, 365.

²⁶ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, 3d ed, vol. II, Cambridge University Press, Cambridge, 1967, 28.

²⁷ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, Librairie du Liban Publishers, Paris, 2004, 870.

²⁸ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, Dār al-Šurūq, al-Qāhira, 2006, 90.

²⁹ Nağīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, Prijev. Mehmed Kico, Sarajevo, TKD Šahinpašić, 2007, 119.

لِكَيْ تَصْفُوَ الْحَيَاةَ لِلْأَحْيَاءِ يَجِبُ إِقْتِلَاءُ الْخَبَائِثِ الْإِجْرَامِيَّةِ مِنْ جُذُورِهَا.³⁰

Da bi život bio očišćen za one koji žive, sve se prljave rabote moraju iščupati iz korijena.³¹

Namjerne rečenice u oba navedena primjera imaju funkciju adverbijalne oznake za namjeru unipersonalnog glagola يَجِبُ (morati). U oba primjera se glavni dio rečenice - يَجِبُ أَنْ أَقْتُلَكَ (moram te ubiti) i يَجِبُ إِقْتِلَاءُ الْخَبَائِثِ الْإِجْرَامِيَّةِ مِنْ جُذُورِهَا (sve se prljave rabote moraju iščupati iz korijena) nalazi u antepoziciji u odnosu na zavisni dio rečenice uveden subordinatom لِكَيْ.

Kao i subordinator كَيْ, subordinator لِكَيْ ima svoj negativni oblik, koji se tvori dodavanjem odrične čestice لَا. Prijevodni ekvivalenti subordinatora لِكَيْلَا su veznici *da ne* i *kako ne*.

إِذْ تُصْعِدُونَ وَلَا تَلْوُونَ عَلَى أَحَدٍ وَالرَّسُولُ يَدْعُوكُمْ فِي أُحْرَاكُمْ فَأَثَابَكُمْ عَمًّا بَعَمٍّ لِكَيْلَا تَحْزَنُوا عَلَى

مَا فَاتَكُمْ وَمَا لَا أَصَابَكُمْ (...)³²

Kada ste ono uzimali, ne obazirući se ni na koga, dok vas je Poslanik zvao iza vaših leđa, Allah vas je kaznio brigom na brigu; da ne biste tugovali za onim što vam je izmaklo i nije vas zadesilo (...)

³⁰ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 56.

³¹ Nağīb Maḥfūz [Nedžib Maḥfuz], *Lopovi i psi*, 70.

³² *Kur'an s prijevodom*, Prijev. Besim Korkut, Medina, 1991, 3:153.

(...) فَلَمَّا قَضَى زَيْدٌ مِنْهَا وَطَرًا زَوَّجْنَاكَهَا لِكَيْ لَا يَكُونَ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ حَرَجٌ فِي أَزْوَاجِ أَدْعِيَائِهِمْ إِذَا

قَضَوْا مِنْهُنَّ وَطَرًا (...)³³

(...) i pošto je Zejd s njom živio i od nje se razveo, Mi smo je za tebe udali kako se vjernici ne bi ustručavali više da se žene ženama posinaka svojih kad se oni od njih razvedu (...)

Pošto je veznički izraz لِكَيْلَا, kao i izraz كَيْلَا, sastavljen od više riječi, te riječi mogu se pisati i odvojeno i spojeno. U prvom primjeru izraz لِكَيْلَا je napisan spojeno, a u drugom primjeru je napisan odvojeno. Bitno je naglasiti da je ispravan i jedan i drugi način pisanja, te da značenje subordinatora ostaje nepromijenjeno.

Sljedeći subordinator koji uvodi namjernu rečenicu u arapskom jeziku je subordinator كَيْمَا.

Izraz كَيْمَا je složeni subordinator sastavljen od subordinatora كَيْ i infinitivne čestice مَا.³⁴ Kao

i subordinatori كَيْ i لِكَيْ, ovaj subordinator za prijevodne ekvivalente ima subordinatore *da* i

kako. Ron Buckley navodi da se glagol namjerne rečenice uvedene subordinatorom كَيْمَا može

pojavit u konjunktivu ili u indikativu.³⁵ Za razliku od R. Buckleya, Vicente Cantarino tvrdi da oduvijek postoje neslaganja o tome da li se glagol namjerne rečenice uvedene subordinatorom

كَيْمَا pojavljuje u obliku indikativa ili konjunktiva. Njegovo objašnjenje jeste da u tekstovima

koji se vokaliziraju ne postoji mogućnost da se sa sigurnošću utvrdi koji je glagolski oblik autor

³³ Kur'an s prijevodom, 33:37.

³⁴ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, 310; William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, vol. II, 29.

³⁵ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 870; Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, 311. Vidi također: Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 644; William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, vol. II, 29.

namjeravao koristiti, osim u slučaju kada je glagol upotrebljen u množini.³⁶ U korpusu smo pronašli samo jedan primjer u kojem subordinator كَيْمَا uvodi namjernu rečenicu:

زَوَّدَ ضَعَطَ قَدَمِهِ فَوْقَ الْمِضْعَطِ كَيْمَا تَتَسَلَّقَ السَّيَّارَةُ الْهَضْبَةَ دُونَ أَنْ تَتَبَاطَأَ (...) ³⁷

Pritisnu papučicu za gas jače kako bi se vozilo ispelo na brežuljak bez usporavanja (...) ³⁸

U nastavku rada ćemo promatrati subordinatore koji uvode namjernu rečenicu, a koji su nastali od subordinatora كَيْمَا. To su subordinatori لِ كَيْمَا, لِ كَيْمَا أَنْ i لِ كَيْمَا. Prijevodni ekvivalenti ovih subordinatora su subordinatori *da, kako i li*. Budući da u korpusu nismo pronašli primjere namjernih rečenica koje su uvedene ovim subordinatora, poslužit ćemo se primjerima iz gramatika.

لِجْتَنِبَ أَبَدًا كَيْمَا أَنْ تُهَيِّنَ أَحَدًا مِنْ أَصْحَابِكَ! ³⁹

Uvijek izbjegavaj da poniziš ikog od svojih drugova!

قَدْ هَمَّهَا أَنْ تَجِيءَ إِلَى مِصْرَ لِكَيْمَا تَلْتَقِيَ فِيهَا بِضَيْفٍ كَبِيرٍ آخَرَ هُوَ إِمْبْرَاطُورُ آلنَمْسَا. ⁴⁰

Potaknuo ju je da dođe u Egipat kako bi tamo mogla upoznati još jednog važnog gosta: vladara Austrije.

³⁶ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, 310.

³⁷ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 80.

³⁸ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 68.

³⁹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 644.

⁴⁰ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 870.

أَسْرَعْتُ جِدًّا لِكَيْمَا أَنْ أَرَى وَالِدَيَّ عَنْ قَرِيبٍ.⁴¹

Jako sam požurio kako bih uskoro vidio svoje roditelje.

Čestica ل, pored raznih funkcija koje može imati, može biti i subordinator namjerne rečenice.

Obično se koristi da uvede razlog zašto se nešto događa, ili glavni cilj koji stoji iza toga.⁴²

Prijevodni ekvivalenti ovog subordinatora su veznici *da, kako i li.*

أَمْ يَكُنْ يَطْمَعُ عَلَى أَقَلِّ تَقْدِيرٍ فِي أَنْ يَحْمِلَهُ أَحَدٌ هَذَيْنِ الْخَادِمَيْنِ إِلَى مَا وَرَاءَ هَذِهِ الْقَنَاةِ لِيَرَى بَعْضَ

مَا هُنَاكَ مِنَ الْأَعَاجِيبِ؟⁴³

*U najmanju ruku, žudio je da ga jedan od te dvojice džina ponese iza kanala da bi spoznao neka tamošnja čuda.*⁴⁴

*Zar nije, u najmanju ruku, želio da ga jedan od ove dvojice sluga odnese na drugu stranu kanala da vidi bar neko od tamošnjih čudesa!*⁴⁵

(...) حَتَّى إِذَا انْتَهَتْ الْإِجَازَةُ وَ عَادَ إِلَى الْقَاهِرَةِ، اصْطَحَبَهُ لِيُصْبِحَ شَيْخًا حَقًّا وَ لِيُجَاوِرَ فِي الْأَزْهَرِ.⁴⁶

*(...)jer čim se završi raspust i brat se bude vraćao u Kairo, on će poći s njim da postane pravi šejh i da studira na al-Azharu.*⁴⁷

*(...) koji će ga, kada završi raspust, povesti u Kairo, da postane istinski šejh i učenik Azhara.*⁴⁸

⁴¹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 645.

⁴² Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 867.

⁴³ Ṭāḥā Ḥusayn, *al- 'Ayyām*, 21.

⁴⁴ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 22.

⁴⁵ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 10.

⁴⁶ Ṭāḥā Ḥusayn, *al- 'Ayyām*, 39.-40.

⁴⁷ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 35.

⁴⁸ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 24.

Kada subordinator لـ upravlja s više od jednog glagola namjerne rečenice, nije potrebno da prethodi svakom glagolu. Obično prethodi samo prvom glagolu koji je u konjunktivu, a da upravlja ostalim glagolima u rečenici, vidimo po vokalizaciji. Svaki naredni glagol će biti izražen konjunktivom. Međutim, kada se nešto želi posebno naglasiti, subordinator لـ prethodit će svakom glagolu,⁴⁹ kao što je slučaj u posljednjem primjeru, u kojem su dvije koordinirane namjerne rečenice u funkciji adverbijalnih oznaka za namjeru glagola إِصْطَحَبَ (*pratiti, praviti društvo*).

سَيَأْتِي صَاحِبَكَ لِيَأْخُذَكَ (...)⁵⁰

*Doći će ti prijatelj i odvesti te.*⁵¹

U navedenom primjeru, subordinator لـ je preveden veznikom sastavne rečenice –i. Iako klauze sastavne rečenice mogu biti u namjernom odnosu za čije iskazivanje je karakterističan vremenski slijed, prijevod ne odražava sintaktičku strukturu arapske rečenice. Stoga, nudimo alternativni prijevod, u kojem je sačuvana sintatička konstrukcija adverbijalne oznake za namjeru: *Doći će tvoj prijatelj da te odvede.*

U nastavku navodimo primjer subordinatora لِأَنَّ, koji ima isto značenje kao i subordinator لـ.

أَرْسَلَنَّا إِلَيْهِمْ بَرْقِيَّةً لِأَنَّ تَدَكَّرَهُمْ بِوَعْدِهِمْ!⁵²

⁴⁹ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 867-868.

⁵⁰ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 48.

⁵¹ Nağīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 61.

⁵² Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 644.

Pošalji im brzojav da ih podsjeti na njihovo obećanje!

قَدْ آتَى الْآوَانَ لِأَنْ أَشَقَّ طَرِيقِي بِنَفْسِي.⁵³

Došlo je vrijeme da sam prokrčim svoj put.

مُحَمَّدٌ _____ أَعَدَّ لِأَنْ يَحْمِلَ الرِّسَالَةَ لِلْعَالَمِ أَجْمَعِهِ.⁵⁴

Muhammed...bio je pripremljen da dostavi Objavu cijelom svijetu.

Subordinator لَيْلًا predstavlja negativni oblik izraza لَأَنَّ koji se tvori dodavanjem odrične čestice

لَا. Prijevodni ekvivalent mu je veznički izraz *da ne*.

وَمِنْ حَيْثُ خَرَجْتَ فَوَلِّ وَجْهَكَ شَطْرَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَحَيْثُ مَا كُنْتُمْ فَوَلُّوا وُجُوهَكُمْ شَطْرَهُ لِئَلَّا
يَكُونَ لِلنَّاسِ عَلَيْكُمْ حُجَّةٌ إِلَّا الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْهُمْ (...)⁵⁵

I iz svakog mjesta u koje dođeš, ti lice svoje Svetom hramu okreni, i gdje god se nalazili, vi lica svoja prema toj strani okrenite, da vam ljudi ne bi imali šta da prigovore, osim inadžija između njih (...)

إِنَّمَا قَالَ ذَلِكَ لَعَلَّ يُسْتَحَفَّ بِالْعِلْمِ.⁵⁶

On je to rekao samo kako se učenje ne bi omalovažilo.

⁵³ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 305.

⁵⁴ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Compound Sentence*, 83.

⁵⁵ *Kur'an s prijevodom*, 2:150.

⁵⁶ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, vol. II, 28.

Teufik Muftić navodi da, iako rijetko, i sam veznik أَنْ može vršiti funkciju subordinatora namjerne rečenice.⁵⁷ Prijevodni ekvivalenti su mu *da* i *kako*. Pošto u korpusu nismo uspjeli naći primjer namjerne rečenice uvedene subordinatorom أَنْ, navest ćemo primjere iz Kur'ana koje smo pronašli, a koji su prevedeni namjernim rečenicama uvedenim subordinatorom *da*.

(...) وَ ذَكِّرْ بِهِ أَنْ تُبَسِّلَ نَفْسٌ مِمَّا كَسَبَتْ (...) ⁵⁸

(...) a opominji Kur'anom da čovjek, zbog onoga što radi, ne bi stradao (...)

يَا أَهْلَ الْكِتَابِ قَدْ جَاءَكُمْ رَسُولُنَا يُبَيِّنُ لَكُمْ عَلَى فَتْرَةٍ مِنَ الرُّسُلِ أَنْ تَقُولُوا مَا جَاءَنَا مِنْ بَشِيرٍ وَلَا

نَذِيرٍ ⁵⁹

O sljedbenici Knjige, došao vam je poslanik Naš – nakon što je neko vrijeme prekinuto slanje poslanika – da vam objasni, da ne biste rekli: „Nije nam dolazio ni onaj koji donosi radosne vijesti, ni onaj koji opominje!”

Još jedan subordinator koji uvodi namjernu rečenicu je subordinator فَ. Čestica فَ može imati različite funkcije, a najčešće vrši funkciju koordinatora. Kao koordinator, ova čestica može povezivati pojedinačne riječi i rečenice, ukazujući na njihov logički ili hronološki slijed.⁶⁰ Kada je subordinator, poslije njega slijedi glagol u konjunktivu, a prije njega, u nadređenoj rečenici,

⁵⁷ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 644.

⁵⁸ *Kur'an s prijevodom*, 6:70.

⁵⁹ *Kur'an s prijevodom*, 5:19.

⁶⁰ William Wright, *A Grammar of the Arabic Language*, vol. I, 290-291.

mora se pojaviti neka od kategorija pitanja, negacije, prohibitiva, imperativa, podsticanja na vršenje radnje i sl..⁶¹

اتَّقِ اللَّهَ فِينَا وَلَا تُشَارِكْنَا فِي هَذَا الدَّرْسِ فُتُفْسِدَ عَلَيْنَا أَمْرَنَا (...)⁶²

*Boj se Allaha dok si među nama, a nemoj upadati u predavanje, jer ćeš nam sve pokvariti.*⁶³

*Boj se Allaha, ne miješaj se u naše predavanje, da nam ne pokvariš nauk.*⁶⁴

Uspoređujući prijevode prethodnog primjera možemo vidjeti da se kategorije namjere i uzroka podudaraju. U prvom prijevodu, veznik فَ je preveden uzročnim veznikom *jer*, a u drugom prijevodu izražen je namjernim veznikom *da*.

Zajedno sa veznicima ف i ثُمَّ, veznik وَ se smatra jednim od najfrekventnijih veznika koordinacije.⁶⁵ Veznik وَ može imati različite funkcije u rečenici, stoga može imati i različita značenja. Kao subordinator namjerne rečenice se rijetko upotrebljava,⁶⁶ a kada se tako upotrebljava, ponaša se identično vezniku فَ, odnosno zahtijeva glagol u konjunktivu i zahtijeva da se u naredenoj rečenici pojavi neka od kategorija pitanja, imperativa, prohibitiva, negacije i sl.. U narednom primjeru, subordinator وَ uvodi namjernu rečenicu.

⁶¹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 644.

⁶² Ṭāḥā Ḥusayn, *al-'Ayyām*, 203.

⁶³ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 157.

⁶⁴ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 124.

⁶⁵ Faruk Abu Chacra, *Arabic An Essential Grammar*, 51.

⁶⁶ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 644.

إِذْهَبْ أَنْتَ قَبْلَنَا إِلَى النَّهْرِ وَنَحْضِرْ نَحْنُ أَيْضًا بَعْدَ قَلِيلٍ وَنَجْلِسَ هُنَاكَ فِي صُحْبَتِكَ.⁶⁷

Otiđi ti prije nas do rijeke, pa da i mi domalo dođemo i posjedimo ondje u tvom društvu!

Izraz *كَمَا* nastao je od prijedloga *كَ* i neodređene odnosne zamjenice *مَا*.⁶⁸ Kada je riječ o uzročnom i namjernom značenju koje izraz *كَمَا* može imati,⁶⁹ ‘Imād ‘A. Ḥussayn navodi da postoji razilaženje arapskih gramatičara oko toga koji dio ovog izraza je nosilac takvog značenja - prijedlog *كَ*, zamjenica *مَا*, ili njihov spoj – složeni izraz *كَمَا*.⁷⁰ Grupa arapskih gramatičara, kako navodi ‘Imād ‘A. Ḥussayn, stava je da cijela složenica *كَمَا* ima namjerno značenje, odnosno da ima isto značenje kao subordinator *كَيْ*, a neki gramatičari smatraju da može imati značenje subordinatora *كَيْمًا* i *لَيْكِي*.⁷¹ Također, arapski gramatičari koji tvrde da izraz *كَمَا* ima isto značenje i upotrebljava se na isti način kao subordinator *كَيْمًا*, smatraju da je glagol namjerne rečenice izražen konjunktivom, dok postoje i gramatičari koji tvrde da je glagol u indikativu, te da prijedlog *كَ* u ovom izrazu služi za poređenje.⁷² Teufik Muftić navodi da izraz *كَمَا* može vršiti funkciju subordinatora namjerne rečenice.⁷³

أَكْرَمُتَكَ كَمَا تُكْرِمُنِي.⁷⁴

⁶⁷ Ibid., 645.

⁶⁸ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 343.

⁶⁹ U arapskim gramatikama, pod pojmom التعليل podrazumijeva se i kategorija uzroka i kategorija namjere. Kategorija namjere ne postoji kao zasebna kategorija, već spada pod kategoriju uzroka.

⁷⁰ ‘Imād ‘Alwān Ḥussayn, „Ḥurūf al-ta‘alīl ‘inda al-naḥwiyyīn wa al-mufasssīrīn”, *al-‘Ustād*, 109, Kulliyya al-Tarbiyya fī ḡāmiya Baḡdād, 2011, 40.

⁷¹ Ibid., 41.

⁷² Ḡawda Mabruk Muḥammad, *al-‘Anṣāf fī masā’il al-ḥilāf bayna al-Baṣriyyīn wa al-Kūfiyyīn li ‘Abī al-Barakāt al-‘Anbārī*, Maktaba al-ḥanaḡī bi al-Qahira, al-Qahira, 2002, 470-473.

⁷³ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 644.

⁷⁴ ‘Imād ‘Alwān Ḥussayn, „Ḥurūf al-ta‘alīl ‘inda al-naḥwiyyīn wa al-mufasssīrīn”, *al-‘Ustād*, 40.

Poštovao sam te kako bi i ti mene poštovao.

لَا تَظْلِمُوا النَّاسَ أَبَدًا كَمَا لَا تُظْلَمُوا مِنْ أَجْلِهِ!⁷⁵

Ne činite nikada nepravdu ljudima, kako se ni vama zbog toga ne bi činila nepravda!

2.1.1. Rečenica stanja u funkciji adverbijalne oznake za namjeru

Namjera može biti izražena i rečenicom stanja. Rečenica stanja (الْجُمْلَةُ الْحَالِيَّةُ) je zavisna rečenica koja nas informira o stanju subjekta ili neke rečenične dopune iz glavne rečenice dok obavlja radnju izraženu glavnim glagolom.⁷⁶ Može biti imenska ili glagolska. Stanje koje se izražava ovom rečenicom događa se u isto vrijeme kao i radnja glavne rečenice, ili je glagolska radnja tek u pripremi, ili je rezultat procesa koji se već desio.⁷⁷ U primjerima koji slijede, rečenica stanja prevedena je zavisnom namjernom rečenicom.

فَإِذَا صَلُّوا الْعَصْرَ اجْتَمَعُوا إِلَىٰ وَاحِدٍ مِنْهُمْ يَتْلُو عَلَيْهِمْ قِصَصَ الْعَزْوَاتِ وَ الْفُتُوحِ (...)⁷⁸

Čim bi klanjali ikindiju, okupljali su se kod jednog od njih da bi im pričao o vojevanjima i osvajanjima (...)⁷⁹

Pošto bi obavili poslijepodnevnu molitvu, sakupljali bi se kod jednog od njih koji bi im čitao priče o borbama i zavojevanjima (...)⁸⁰

⁷⁵ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 645.

⁷⁶ Darko Tanasković, Anđelka Mitrović, *Gramatika arapskog jezika*, 372.

⁷⁷ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 626.

⁷⁸ Ṭāḥā Ḥusayn, *al- 'Ayyām*, 30.

⁷⁹ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 28.

⁸⁰ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 16.

Glagol *اجْتَمَعَ* je predikat u ovoj rečenici, rečenica *فَإِذَا صَلُّوا الْعَصْرَ* vrši funkciju adverbijalne oznake za vrijeme, prijedložna fraza *إِلَىٰ وَاحِدٍ مِنْهُمْ* je u funkciji adverbijalne oznake za mjesto, a rečenica stanja *يَتْلُو عَلَيْهِمْ قِصَصَ الْعَزَوَاتِ وَالْفُتُوحِ* može se shvatiti kao namjerna rečenica, ali i kao atributska relativna rečenica uz neodređeni antecedent, tako da u dva prijevoda ovog primjera nailazimo na dva moguća tumačenja ove rečenice. Rečenica stanja u prvom prijevodu je shvaćena i prevedena kao namjerna rečenica kojoj je upravni član glagol *اجْتَمَعَ*, a u drugom prijevodu je shvaćena kao atributska relativna rečenica čiji je antecedent broj *وَاحِدٌ*, te je tako i prevedena.

وَأَخَذَ يَذْهَبُ إِلَى الْكُتَّابِ يَفْضِي فِيهِ طَوَالَ النَّهَارِ فِي رَاحَةٍ مُطْلَقَةٍ، وَلَعِبَ مُتَّصِلٍ (...) ⁸¹

(...) *pa je počeo odlaziti u mekteb da bi proveo u njemu veći dio dana u potpunoj bezbrižnosti i stalnoj igri* (...) ⁸²

(...) *pa je odlazio u mekteb i provodio dane u potpunoj bezbrižnosti i beskonačnoj igri* (...) ⁸³

Namjerna rečenica iskazana rečenicom stanja u arapskom jeziku u prvom prijevodu je prevedena namjernom rečenicom uz upotrebu veznika *da*. Međutim, u drugom prijevodu nije sačuvana sintaktička struktura arapske rečenice, tako da je, umjesto namjernom, zavisna rečenica prevedena sastavnom rečenicom povezanom sa prethodnom rečenicom pomoću veznika *i*.

⁸¹ Tāhā Ḥusayn, *al- 'Ayyām*, 39.

⁸² Tāhā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 35.

⁸³ Tāhā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 24.

2.1.2. Upotreba čestice لَعَلَّ

Čestica لَعَلَّ je jedna od uvodnih rečeničnih partikula. Uvodi subjekt u rečenicu i zahtjeva da subjekt kojeg je uvela bude u akuzativu. Teufik Muftić navodi da čestica لَعَلَّ može biti prilog za izražavanje nade.⁸⁴ Čestica لَعَلَّ može uvesti i rečenicu ekvivalentnu namjernoj klauzi koja je potpuno neovisna o radnji subjekta prethodne rečenice,⁸⁵ kao što ćemo vidjeti u narednim primjerima. U slučaju kada uvodi rečenicu, prevodi se veznicima *li* i *da*. Čestica لَعَلَّ ima i svoj skraćeni oblik – عَلَّ, koji se upotrebljava na isti način i ima isto značenje kao čestica لَعَلَّ.

قُلْ لَهُ أَنْ يَنْزِلَ بَابَ الْفَرْجِ مَفْتُوحًا عَلَّهُ يَبْتَرِدُ.⁸⁶

*Reci mu da vrata pećnice ostavi otvorena ne bi li se ohladila.*⁸⁷

وَإِنَّهُ يُنْمِدُ سَمْعَهُ مَدًّا يَكَادُ يَخْتَرِقُ بِهِ الْحَائِطَ لَعَلَّهُ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَصِلَهُ بِهَذِهِ النِّعَمَاتِ الْخُلُولَةِ الَّتِي يُرَدِّدُهَا

الشَّاعِرُ فِي الْهَوَاءِ الطَّلَقِ تَحْتَ السَّمَاءِ.⁸⁸

(...) *tada bi naprezao sluh, kao da će provaliti zid, ne bi li do njega doprli opojni napjevi koje je pjevač ponavljao na meraji, pod vedrim nebom.*⁸⁹

*On je tada naprezao sluh kao da će njime probiti zid da bi čuo slatke melodije koje je pjevač izvodio na slobodi pod vedrim nebom.*⁹⁰

⁸⁴ Teufik Muftić, *Gramatika arapskog jezika*, 579.

⁸⁵ Vicente Cantarino, *Syntax of Modern Arabic Prose: The Expanded Sentence*, 239.

⁸⁶ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 84.

⁸⁷ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 71.

⁸⁸ Ṭāḥā Ḥusayn, *al-`Ayyām*, 17.

⁸⁹ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 18.-19.

⁹⁰ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 7.

وَرَغِبَ فِي أَنْ يَقِفَ أَمَامَ الْكُوَّةِ لِمَدِّ بَصَرِهِ فِي حِطِّ نَظَرِ الشَّيْخِ لَعَلَّهُ يَرَى فِي السَّمَاءِ مَا جَعَلَهُ

يَبْتَسِمُ.⁹¹

*Želio bi sjesti ispred otvora u zidu i baciti pogled u pravcu u kojem šejh gleda, da pokuša otkriti čemu se viđenom na nebu šejh osmjehuje.*⁹²

U navedenim primjerima, namjera je iskazana rečenicama koje su međusobno asindetski koordinirane. Čestica لَعَلَّ u ovim primjerima samo uvodi drugu rečenicu, a na osnovu poznavanja vanjezične stvarnosti uspostavljamo povezanost između njih. Radnja jedne rečenice dešava se s namjerom, odnosno s nekom neizvjesnom nadom da će se radnja druge rečenice desiti.

2.2. PRIJEDLOŽNA FRAZA

Prijedložna fraza je konstrukcija koja se sastoji od upravnog elementa, odnosno prijedloga, i komplementa u genitivu.⁹³ Zavisni član može biti imenica, pridjev, pronominalni sufiks, upitna, pokazna ili odnosna zamjenica, prilog, uključujući i upitne priloge, ili cijela rečenica.⁹⁴ Prijedložna fraza u rečenici može ostvariti različite funkcije, kao što su subjekat i predikat imenske rečenice, modifikator upravnog glagola ili nekog drugog regensa, komplement, odnosno dopuna, atribut i dr.⁹⁵

U nastavku ćemo analizirati primjere u kojima prijedložne fraze imaju funkciju adverbijalne oznake za namjeru, počevši sa prijedložnim frazama u kojima je upravni član prijedlog ل.

⁹¹ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 64.

⁹² Nağīb Maḥfūz [Nedžib Maḥfuz], *Lopovi i psi*, 82.

⁹³ Amra Mulović, *Arapska gramatička tradicija u Bosni: Šejh Jujo o regensu*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2012, 36.

⁹⁴ Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 272-274.

⁹⁵ Amra Mulović, *Arapska gramatička tradicija: Šejh Jujo o regensu*, 36.

Prijedlog لِ po obliku i značenju srodan je s prijedlogom إِلَى, ali se razlikuju u tome što prijedlog إِلَى označava lokalne i temporalne, a prijedlog لِ pretežno idealne odnose.⁹⁶ Ovaj prijedlog pripada skupini pravih prijedloga. Upotreba prijedloga لِ uključuje izražavanje namjere da se nešto uradi, kao i razlog ili motivaciju za nešto.⁹⁷

وَتَعَوَّدَ سَيِّدُنَا أَنْ يَدْعُوهُ شَيْخًا أَمَامَ أَبِيهِ، أَوْ حِينَ يَرْضَى عَنْهُ، أَوْ حِينَ يُرِيدُ أَنْ يَرْضَاهُ لِأَمْرٍ مِّنَ

الْأُمُورِ.⁹⁸

*Efendija ga je također nazivao šejhom pred roditeljima kada bi bio zadovoljan njime ili kada bi ga htio udobrovoljiti zbog nečega.*⁹⁹

*(...) a i hodža je to činio pred roditeljima ili kada bi bio zadovoljan njime, ili, pak, kada je htio da ga udobrovolji radi neke usluge.*¹⁰⁰

Kroz prijevode navedenog primjera vidimo podudaranje kategorija namjere i uzroka. U prvom prijevodu upotrebljen je uzročni prijedlog zbog, dok je u drugom prijevodu ova konstrukcija prevedena namjernim prijedlogom radi.

جِئْتُ لِلتَّفَاهِمِ عَلَى مُسْتَقْبَلِ ابْنَتِي (...) ¹⁰¹

*Došao sam da se dogovorim o budućnosti svoje kćerke!*¹⁰²

⁹⁶ Šaćir Sikirić, „Sintaksičke funkcije arapskih prijedloga“, *POF*, Sv. III-IV, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1953, 567.; Više vidjeti u: Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 457-460.; Amra Mulović, *Arapska gramatička tradicija: Šejh Jujo o regensu*, 49-51.

⁹⁷ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, 371.

⁹⁸ Ṭāḥā Ḥusayn, *al-'Ayyām*, 38.

⁹⁹ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 34.

¹⁰⁰ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 20.

¹⁰¹ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 11.

¹⁰² Nağīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 12.

تَحَفَّرَ فِي مَكَانِهِ لِبُرْهَةِ وَجِيذَةٍ، وَ لَكِنَّهَا كَانَتْ كَافِيَةً لِيُكْتَشِفَ فِيهَا عَبَثَ آيَةِ مُحَاوَلَةِ يُقَوْمِ بِهَا لِتَرْمِيمِ

كِرَامَتِهِ.¹⁰³

Zastade nakratko, ali to bi dovoljno dugo da se pokaže zaludnost bilo kakvog pokušaja da obnovi svoje dostojanstvo.¹⁰⁴

وَمَا جِئْتُ إِلَّا لِتَفَاهُمِ.¹⁰⁵

Došao sam samo da postignem dogovor.¹⁰⁶

وَ قَامَ الشَّيْخُ لِلصَّلَاةِ (...)¹⁰⁷

Šejh ustade da klanja.¹⁰⁸

(...) وَ أَقِمِ الصَّلَاةَ لِذِكْرِي¹⁰⁹

(...) i molitvu obavlja – da bih ti uvijek na umu bio.

¹⁰³ Ġassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 37.

¹⁰⁴ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 36.

¹⁰⁵ Naġīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 10.

¹⁰⁶ Naġīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 11.

¹⁰⁷ Naġīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 60.

¹⁰⁸ Naġīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 76.

¹⁰⁹ *Kur'an s prijevodom*, 20:14.

جَرَّ الْجُنُثَ وَاحِدَةً وَاحِدَةً مِنْ أَقْدَامِهَا وَ أَلْقَاهَا عَلَى رَأْسِ الطَّرِيقِ، حَيْثُ تَقِفُ سَيَّارَاتُ الْبَلَدِيَّةِ عَادَةً

لِلْإِقْفَاءِ قُمَامَاتِهَا (...)¹¹⁰

Dovukao je tijela jedno po jedno, vozeći ih za noge i stavio ih nasred puta, tamo gdje se općinska vozila obično zaustavljaju radi istovarenja smeća.¹¹¹

(...) إِنَّمَا نَطْعِمُكُمْ لِرُؤُوفِهِ اللَّهِ (...)¹¹²

Mi vas samo za Allahovu ljubav hranimo (...)

Prijedložne fraze u navedenim primjerima prevedene su namjernim rečenicama uvedenim subordinatorom *da*, ali i prijedložnim frazama uvedenim prijedlozima *radi* i *za*.

U narednim primjerima razmotrit ćemo upitni prilog لِمَاذَا koji ima funkciju adverbijalne oznake za namjeru.

إِذْنٌ لِمَاذَا أَكَلْتُ تِلْكَ الْكَثْرَةَ؟¹¹³

Dakle, čemu svo to brbljanje?¹¹⁴

إِذْنٌ لِمَ تَسَلَّلْتَ إِلَى بَيْتِي؟¹¹⁵

¹¹⁰ Ğassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 107.

¹¹¹ Ğassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 87.

¹¹² *Kur'an s prijevodom*, 76:9.

¹¹³ Ğassān Kanafānī, *Riġāl fī al-šams*, 48.

¹¹⁴ Ğassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 44.

¹¹⁵ Naġīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 41.

Što si mi provalio u kuću?¹¹⁶

لَمْ تُرِيدُ الْمَسَدَ وَالسَّيَّارَةَ؟¹¹⁷

Što ti trebaju pištolj i automobil?¹¹⁸

لَمْ تُرِيدْ أَنْ تُسْرِقَنِي؟¹¹⁹

Što me želiš pokrasti?¹²⁰

U posljednja tri primjera upotrijebljena je skraćena verzija upitnog priloga لِمَاذَا, tj. izraz لَمْ..

Zbog logičke bliskosti uzroka i namjere, upitni prilog لَمْ *zašto* tj. *što* iz prethodna tri primjera može se shvatiti i kao da obilježava namjeru. Prijevod koji bi odražavao takvo razumijevanje rečenica glasi: Radi čega (*s kojom namjerom*) *si provalio u moju kuću?*, Radi čega želiš pištolj *i automobil?* i Radi čega (*radi kojeg cilja*) *me želiš pokrasti?*

Nakon upitnog priloga لِمَاذَا, razmotrit ćemo i rečenični prilog لِذَلِكَ.

لَمْ يَكُنْ يَسْتَطِيعُ أَنْ يَرَكِّزَ رَأْسَهُ عَلَى مِحْوَرٍ وَاحِدٍ، كَانَ مُشَوَّشًا وَ لَمْ يَكُنْ بِوَسْعِهِ أَنْ يَهْتَدِيَ إِلَى أَوَّلِ

طَرِيقِ التَّسَاؤُلَاتِ كَمَا يَبْدَأُ، وَ لِذَلِكَ حَاوَلَ جَهْدَهُ أَنْ يَنَامَ وَ لَوْ لِنِصْفِ سَاعَةٍ.¹²¹

¹¹⁶ Nağīb Maħfūz [Nedžib Maħfuz], *Lopovi i psi*, 52.

¹¹⁷ Nağīb Maħfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 52.

¹¹⁸ Nağīb Maħfūz [Nedžib Maħfuz], *Lopovi i psi*, 66.

¹¹⁹ Nağīb Maħfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 41.

¹²⁰ Nağīb Maħfūz [Nedžib Maħfuz], *Lopovi i psi*, 52.

¹²¹ Ġassān Kanafānī, *Riğāl fī al-šams*, 31.

Nije bio u stanju držati glavu u jednom položaju, niti je bio u stanju pronaći neko pitanje da započne razgovor. Pokušao je zato da odspava makar pola sata (...) ¹²²

عَلَى كُلِّ حَالٍ لَا أُحِبُّ أَنْ أَلْفَاكَ مُتَنَكِّرًا، لِذَلِكَ أَقُولُ أَنِّي حَرَجْتُ الْيَوْمَ فَقَطُّ مِنَ السِّجْنِ. ¹²³

U svakom slučaju, ne želim ti ništa kriti. Zato ti saopćavam da sam tek danas izašao iz zatvora. ¹²⁴

إِلَّا مَنْ رَحِمَ رَبُّكَ وَ لِذَلِكَ خَلَقَهُمْ (...) ¹²⁵

Osim onih kojima se Gospodar tvoj smiluje. A zato ih je i stvorio.

Izraz لِذَلِكَ u navedenim primjerima ima funkciju adverbijalne oznake za namjeru u jednoj od koordiniranih rečenica. Međutim, kao adverbijalna oznaka za namjeru, on upućuje na sadržaj prethodne rečenice i to ga čini i rečeničnim prilogom, odnosno konektorom, te je njegova prevashodna funkcija ostvarivanje kohezije teksta.

U nastavku ćemo promatrati prijedložne fraze sa prijedlogom فِي kao upravnim članom.

Prijedlog فِي je pravi prijedlog sa značenjem lokacije u arapskom jeziku. Može se prevesti na različite načine, zavisno od konteksta. ¹²⁶ Prijedlog فِي uvodi adverbijalnu oznaku za namjeru kada je u konstrukciji فِي سَبِيلِ i može se prevesti namjernom rečenicom ili prijedložno-padežnim izrazima.

¹²² Ğassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 32.

¹²³ Naġīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 20.

¹²⁴ Naġīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 23.

¹²⁵ *Kur'an s prijevodom*, 11:119.

¹²⁶ Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, 375.

كَانَ مِنْ أَوَّلِ أَمْرِهِ طَلَعَةً لَا يَخْفَى بِمَا يَلْقَى مِنَ الْأَمْرِ فِي سَبِيلِ أَنْ يَسْتَكْشِفَ مَا لَا يَعْلَمُ.¹²⁷

Oduvijek je bio toliko znatiželjan da ni od čega nije zazirao da bi otkrio nepoznato.¹²⁸

Od najranijeg doba bio je tako radoznao da ga nije mogla zaustaviti nikakva prepreka na putu da otkrije nepoznato.¹²⁹

إِنْ رَأَيْتَكَ مَرَّةً أُخْرَى فَسَأَسْتَحِقُّكَ كَحَشْرَةٍ. وَ هَمَّ بِالتَّحَرُّكِ فِي سَبِيلِ النِّجَاةِ وَ لَكِنَّهُ صَاحَ بِهِ: اِرْجِعْ

النُّفُودَ!¹³⁰

Ako te opet vidim, zgnječit ću te kao mrava. Da se što brže izvuče, Seid krenu, ali Reuf povika za njim: "Vrati novac!".¹³¹

(...) أَمْ تَظُنُّ أَنِّي فِي سَبِيلِ مَا تَدْفَعُ إِلَيَّ أَسْتَحِلُّ الْحَرَامَ؟¹³²

(...) ili misliš da ću radi tvoje plaće počiniti haram?¹³³

(...) ili misliš da ću za ljubav tvog novca počiniti grijeh (...)?¹³⁴

أَنْ يَعْتَرِفَ بِبَسَاطَةٍ بِأَنَّهُ قَدْ ضَيَّعَ رُجُوعَتَهُ فِي سَبِيلِ الْوَطَنِ؟¹³⁵

¹²⁷ Ṭāḥā Ḥusayn, *al-ʿAyyām*, 26.

¹²⁸ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 25.

¹²⁹ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 13.

¹³⁰ Naḡīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 42.

¹³¹ Naḡīb Maḥfūz [Nedžib Maḥfuz], *Lopovi i psi*, 52.

¹³² Ṭāḥā Ḥusayn, *al-ʿAyyām*, 55.

¹³³ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 50.

¹³⁴ Ṭāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 32.

¹³⁵ Ġassān Kanafānī, *Riḡāl fī al-šams*, 68.

*Da jednostavno prizna kako je izgubio muškost u ime domovine?*¹³⁶

U ovom primjeru prijedložna fraza je prevedena akuzativnim izrazom s prijedlogom u - *u ime*, koji je istog značenja kao i prijedlog *radi*.

U navedenim primjerima sve prijedložne fraze prevedene su u značenju namjere: negdje su prevedene namjernom rečenicom uvedenom veznikom *da*, a negdje različitim prijedložno-padežnim izrazima kao što su *na putu da otkrije nepoznato, radi tvoje plaće, za ljubav tvog novca* i *u ime domovine*.

2.3. IMENIČKA FRAZA

Imenička fraza može uključivati samo upravni član, tj. imenicu, a može biti i modificirana nekim modifikatorom, ili u svom sastavu sadržavati obavezni dio imeničke fraze, tj. komplement. Imenička fraza u funkciji adverbijalne oznake za namjeru u gramatikama arapskog jezika najčešće se obrađuje u okviru akuzativa. Arapski naziv za akuzativ uzroka ili svrhe je *المَفْعُولُ لِأَجْلِهِ*, odnosno *المَفْعُولُ لَهُ*.¹³⁷ Pod akuzativom uzroka ili svrhe podrazumijeva se najčešće neodređena glagolska imenica u akuzativu.

فَأَمَّا بَعْضُهَا فَكَانَتْ أَصْوَاتُ دِيكَةٍ حَقًّا، وَ أَمَّا بَعْضُهَا الْأُخْرُ فَكَانَتْ أَصْوَاتُ عَفَارِيَتٍ تَتَشَكَّلُ

بِأَشْكَالِ الدِّيَكَةِ وَ تُقَلِّدُهَا عَبَثًا وَ كَيْدًا.¹³⁸

¹³⁶ Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 59.

¹³⁷ Više vidjeti u: Karin C. Ryding, *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, 296-297; Šaćir Sikirić, et al., *Gramatika arapskog jezika*, 47-48; Ron Buckley, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, 764-765; ‘Abd al-‘Azīz Nabawī, *‘Asāsiyāt al-luġa al-‘arabiyya*, Mu‘assasa al-Muhtār li al-našr wa al-tawzī‘i, al-Qāhira, 2002, 172.

¹³⁸ Tāhā Ḥusayn, *al-‘Ayyām*, 18.

Neki su zaista potjecali od pijetlova, ali su neki potjecali od zlih džina koji su se pretvarali u pijetlove oponašajući ih radi zabave i prijevare.¹³⁹

Neki su stvarno poticali od pijetlova, dok su drugi bili glasovi zlih duhova koji su uzeli lik pijetla i oponašali ga da bi zavarali i narugali se.¹⁴⁰

لِمَاذَا لَا تُنْهَضُ مِنْ فَوْقِ تِلْكَ أَلْوَسَادَةِ وَ تَضْرِبُ فِي بِلَادِ اللَّهِ بِحَنَّا عَنِ الْحَبْرِ؟¹⁴¹

Zašto se ne podigneš s tog jastuka i ne zaputiš po Božijoj zemlji tražeći hljeba?¹⁴²

Imenička fraza u prethodnom primjeru je prevedena glagolskim prilogom sadašnjim, tj. oblikom *tražeći*. Za namjeru nije karakteristična istovremenost dviju radnji. Glagolski prilog sadašnji kao moguće sredstvo iskazivanja namjerog značenja u ovom slučaju ne ukazuje na to da se jedna radnja događa s namjerom izvršenja druge. Stoga nudimo alternativni prijevod kao potencijalno rješenje: *Zašto se ne podigneš s tog jastuka i ne zaputiš po Božijoj zemlji kako bi našao hljeba*?

U prvom navedenom primjeru, u funkciji adverbijalne oznake za namjeru su dvije proste imeničke fraze, koje se sastoje od upravnog člana tj. imenica عَبَتْ (*zabava*) i كَيْدٌ (*varka*) i neodređenog člana kao determinatora. U drugom primjeru, adverbijalna oznaka za namjeru iskazana je složenom imeničkom frazom, u kojoj je na poziciji upravnog člana imenica بَحْتٌ (*traženje*), determinator je neodređeni član, a prijedložna fraza عَنِ الْحَبْرِ vrši funkciju komplementa imenice. I u narednim primjerima adverbijalna oznaka za namjeru izražena je složenim imeničkim frazama sa prijedložnom frazom na poziciji komplementa imenice.

¹³⁹ Tāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 1998, 22.

¹⁴⁰ Tāḥā Ḥusayn [Taha Husein], *Dani*, 2000, 7.

¹⁴¹ Ġassān Kanafānī, *Riḡāl fī al-šams*, 88.

¹⁴² Ġassān Kanafānī [Gassan Kanafani], *Ljudi na suncu*, 74.

وَمَضَى فِي اللَّيْلَةِ التَّالِيَةِ إِلَى قَهْوَةِ طَرْزَانَ، هَرَبًا مِنَ الْوَحْدَةِ وَ طَلَبًا لِلْجَدِيدِ مِنَ الْأَنْبَاءِ.¹⁴³

*Da bi pobjegao od samoće i došao do novih vijesti, sljedeće noći je otišao u Tarzanovu kafanu.*¹⁴⁴

وَلَمْ يَكُنْ بُدُّ مِنْ أَنْ تَهْجُرَ عِمَارَةَ الطَّلَبَةِ سَعِيًّا وَرَاءَ التَّرْزِقِ فِي مَكَانٍ آخَرَ.¹⁴⁵

*Neizbježno je bilo da se iselim iz doma i nekud krenem za opskrbom.*¹⁴⁶

وَافْتَرَبَتْ الْأَقْدَامُ التَّقِيْلَةَ الْمُتَمَهَّلَةَ فَفَرَّرَ أَنْ يُنَبِّهَهَا إِلَى وُجُودِهِ تَفَادِيًا مِنْ مُفَاجَأَةٍ مُزْعِجَةٍ.¹⁴⁷

*Kad se tromi, bezbrižni koraci primakoše, Seid se odlučuje da pruži znak o svom prisustvu, da Nuru poštedi straha od uznemirujućeg iznenađenja.*¹⁴⁸

U navedenim primjerima konstrukcije akuzativa uzroka i svrhe za prijevodne ekvivalente imaju namjerne rečenice uvedene veznicima *da* i *kako*, te prijedložne fraze sa prijedlozima *radi* i *za* na poziciji upravnog člana.

2.4. PRIDJEVSKA FRAZA

Pridjevi se slažu s imenicom u rodu, broju i padežu. Pored dvije glavne funkcije tj. funkcije atributa i predikata, pridjevi mogu imati i funkciju adverbijalnih oznaka.

¹⁴³ Nağīb Mağfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 88.

¹⁴⁴ Nağīb Mağfūz [Nedžib Mağfūz], *Lopovi i psi*, 116.

¹⁴⁵ Nağīb Mağfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 82.

¹⁴⁶ Nağīb Mağfūz [Nedžib Mağfūz], *Lopovi i psi*, 108.

¹⁴⁷ Nağīb Mağfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 66.

¹⁴⁸ Nağīb Mağfūz [Nedžib Mağfūz], *Lopovi i psi*, 85.

U ovom dijelu rada promotrit ćemo nekoliko primjera u kojima se pridjev u obliku participa aktivnog javlja u funkciji adverbijalne oznake za namjeru. Pod *participom aktivnim* se podrazumijeva glagolski pridjev radni koji, pored svoje pridjevske, ima i glagolsku i imeničku prirodu.¹⁴⁹

وَمَا خَلَقْنَا السَّمَاءَ وَالْأَرْضَ وَمَا بَيْنَهُمَا لَاعِبِينَ¹⁵⁰

Mi nismo stvorili nebo i Zemlju, i ono što je između njih, da se zabavljamo.

U ovom primjeru pridjevska fraza لَاعِبِينَ je particip aktivni prve glagolske vrste u funkciji adverbijalne oznake za namjeru, a u sljedećim primjerima vidjet ćemo da u formi pridjevske fraze u funkciji adverbijalne oznake za namjeru mogu biti i participi aktivni proširenih glagolskih vrsta:

كَانَ النَّاسُ أُمَّةً وَاحِدَةً فَبَعَثَ اللَّهُ النَّبِيِّنَ مُبَشِّرِينَ وَ مُنذِرِينَ (...)¹⁵¹

Svi ljudi su sačinjavali jednu zajednicu, i Allah je slao vjerovjesnike da donose radosne vijesti i opomene.

(...) وَ طَعَامُ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ حَلْلٌ لَكُمْ وَ طَعَامُكُمْ حَلْلٌ لَهُمْ وَ الْمُحْصَنَاتُ مِنَ الْمُؤْمِنَاتِ وَ

الْمُحْصَنَاتُ مِنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِنْ قَبْلِكُمْ إِذَا آتَيْتُمُوهُنَّ أُجُورَهُنَّ مُحْصِنِينَ غَيْرَ مُسَافِحِينَ وَ لَا

مُتَّخِذِي أَخْدَانٍ (...)¹⁵²

¹⁴⁹ Teufik Muftić, *Gramatika arapskoga jezika*, 418.

¹⁵⁰ *Kur'an s prijevodom*, 21:16.

¹⁵¹ *Kur'an s prijevodom*, 2:213.

¹⁵² *Kur'an s prijevodom*, 5:5.

(...) i dozvoljavaju vam se jela onih kojima je data Knjiga, i vaša jela su njima dozvoljena; i čestite vjernice su vam dozvoljene, i čestite kćeri onih kojima je data Knjiga prije vas, kada im vjenčane darove njihove dadete s namjerom da se njima oženite, a ne da s njima blud činite i da ih za priležnice uzimate (...)

وَمَعَ أَنَّهُ لَمْ يَشَكَّ فِي أَنَّهُ تَذَكَّرَهُ إِلَّا أَنَّهُ تَسَاءَلَ مُسْتَنْزِلًا مِنَ الثَّقَّةِ: وَ أَبِي عَم مَهْرَانَ اللَّهُ يَرْحَمُهُ (...) ¹⁵³

Premda ne sumnja da ga se sjetio, da bi se u to uvjerio, Seid nastavlja: - Moj otac je adže Mehran, Bog mu se smilovao.¹⁵⁴

U navedenim primjerima riječ je o akuzativu stanja u arapskom jeziku, koji se iskazuje konstrukcijom participa. Budući da se participi iz arapskog jezika veoma često na bosanski jezik prevode cijelim rečenicama, prijevodni ekvivalenti pridjevskih fraza u funkciji adverbijalne oznake za namjeru u navedenim primjerima su namjerne rečenice uvedene veznikom *da*.

---

¹⁵³ Nağīb Maḥfūz, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, 20.

¹⁵⁴ Nağīb Maḥfūz [Nedžib Mahfuz], *Lopovi i psi*, 24.

ZAKLJUČAK

Adverbijalna oznaka za namjeru u arapskom jeziku može biti izražena prostom ili složenom frazom ili rečenicom. Može biti izražena kroz različite forme, tj. putem zavisne rečenice, prijedložne fraze, imeničke fraze i pridjevske fraze.

Subordinatori koji uvode namjernu rečenicu zahtijevaju da glagol namjerne rečenice bude u konjunktivu. Jedini subordinatori koji, prema mišljenju nekih lingvista, to ne zahtijevaju jesu subordinatori *كَمَا* i *كَيْمَا*. Veznici namjerne rečenice imaju svoje afirmativne i negativne oblike.

Negativni oblici tvore se dodavanjem odrične čestice *لَا*. Prijevodni ekvivalenti subordinatora namjerne rečenice su veznici *da*, *kako* i *li*, odnosno *da ne*, *kako ne* i *ne bi li*. Rečenica stanja, koja je frekventna u arapskom jeziku, također može vršiti funkciju adverbijalne oznake za namjeru, te se tada prevodi namjernom rečenicom uvedenom subordinatorom *da*. Uvodna rečenična partikula *لَعَلَّ* može uvesti rečenicu ekvivalentnu namjernoj klauzi, budući da se radnja jedne rečenice dešava s namjerom da se radnja druge rečenice desi.

U arapskim gramatikama ne postoje prilozima koji se koriste isključivo za izražavanje namjere, već se koriste isti prilozima kao i za kategoriju uzroka. Pošto je u svakom *radi* uključena i uzročnost, ne može se u potpunosti napraviti razlika između ove dvije kategorije. Također, kategorija namjere podudara se i sa drugim kategorijama, kao što je temporalnost.

Kada je riječ o frazama, prijedložnu frazu u funkciji adverbijalne oznake za namjeru može uvesti prijedlog *لِ*, a prijedlog *فِي* je uvodi samo kada je u konstrukciji *فِي سَبِيلِ*. Imeničku frazu mogu činiti fraze koje se sastoje samo od imenice i člana, ali i složene fraze koje imaju i komplement ili modifikator imenice. Prijevodni ekvivalenti ovih fraza su namjerne rečenice uvedene veznikom *da* i prijedložno-padežni izrazi sa prijedlozima *radi*, *za*, *na* i *u* na poziciji upravnog člana. U pridjevskoj frazi, adverbijalna oznaka za namjeru iskazuje se pridjevom u obliku participa, tj. oblikom akuzativa, a prevodi se namjernim rečenicama uvedenim veznikom *da*.

IZVORI

- Ḥusayn, Ṭāḥā, *al- 'Ayyam*, I-II, Dār al-Ma'ārif bi Miṣr, al-Qāhira, 1964.
- Ḥusayn, Ṭāḥā [Husein, Taha], *Dani*, Prijev. Esad Duraković, Svjetlost, Sarajevo, 1998.
- Ḥusayn, Ṭāḥā [Husein, Taha], *Dani*, Prijev. Nijaz Dizdarević, Liljan, Sarajevo, 2000.
- Kanafānī, Ġassan, *Riġāl fī al-šams*, Mu'assasa Ġassan Kanafānī al-ṭaqafiyya, Bayrūt, 2015.
- Kanafānī, Ġassan [Kanafani, Gassan], *Ljudi na suncu*, Prijev. Munir Mujić, Connectum, Sarajevo, 2006.
- *Kur'an s prijevodom*, Prijev. Besim Korkut, Medina, 1991.
- Maḥfūz, Naġīb, *al-Liṣṣ wa al-kilāb*, Dār al-Šurūq, al-Qāhira, 2006.
- Maḥfūz, Naġīb [Mahfuz, Nedžib], *Lopovi i psi*, Prijev. Mehmed Kico, TKD Šahinpašić, Sarajevo, 2007.

LITERATURA

- Abbas, Ali Khudheyer, *A Pragmatic Analysis of English and Arabic Adverbial Positions and Their Pedagogical Implications*, ProQuest, Michigan, 2015.
- Abd al-Nassar, Manāl Muḥammad, "The Polysemous Nature of Some Arabic Prepositions", *International Journal of Linguistics*, vol. V, no. II, Macrothink Institute, 2013.
- Abu Chacra, Faruk, *Arabic an Essential Grammar*, Routledge, New York, 2007.
- Alispahić, Zehra, „Prijedlozi u arapskom jeziku kao raskrivatelji novih semantičkih potencijala“, *POF*, br. 64, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 2014, 49-77.
- Badawi, Elsaid, et. al., *Modern Written Arabic: A Comprehensive Grammar*, Routledge, London and New York, 2004.
- Buckley, Ron, *Modern Literary Arabic: A Reference Grammar*, Librairie du Liban Publishers, Paris, 2004.
- Cantarino, Vicente, *Syntax of Modern Arabic Prose*, vol. II-III, Indiana University Press, Bloomington, 1975.
- Haywood, J.A, Nahmad, H.M., *A New Arabic Grammar of the Written Language*, Lund Humphries, London, 1965.
- Ḥussayn, 'Imād 'Alwān, „Ḥurūf al-ta'alīl 'inda al-naḥwiyyīn wa al-mufasssīrīn“, *al- 'Ustād*, 109, Kulliyaa al-tarbiyya fī ġāmi'a Baġdād, 2011, 39-48.

- Jahić, Dževad, et.al., *Gramatika bosanskoga jezika*, Dom štampe, Zenica, 2000.
- Kovačević, Miloš, *Uzročno semantičko polje*, Svjetlost, Sarajevo, 1988.
- Muftić, Teufik, *Gramatika arapskoga jezika*, Ljiljan, Sarajevo, 1999.
- Muḥammad, Ğawda Mabruk, *al- 'Anṣāf fī masā 'il al-ḥilāf bayna al-Baṣriyyīn wa al-Kūfiyyīn li 'Abī al-Barakāt al- 'Anbārī*, Maktaba al-ḥānaḡī bi al-Qahira, al-Qahira, 2002.
- Muḡālasa, Maḡmūd Ḥusnī, *al-Naḡw al-šāfi*, Mu'assasa al-Risāla, Bayrūt, 1997.
- Mulović, Amra, *Arapska gramatička tradicija u Bosni: Šejh Jujo o regensu*, Dobra knjiga, Sarajevo, 2012.
- Nabawī, 'Abd al-'Azīz, *'Asāsiyāt al-luḡa al- 'arabiyya*, Mu'assasa al-Muḡtār li al-našr wa al-tawzī'ī, al-Qāhira, 2002.
- al-Nāḡavī, Muḡammad Ṭayyib Fānkā, *Ḥurūf al-ḡarr wa aṭaruhā fī al-dalālāt*, Kulliyya al-da'wa al-islāmiyya, Trībūlī, 2002.
- Ryding, Karin C., *A Reference Grammar of Modern Standard Arabic*, Cambridge University Press, Cambridge, 2005.
- al-Sāmurrā'ī, Muḡammad Fāḡil, *al-Naḡw al- 'arabiyy: 'Aḡkām wa ma 'ān*, I-II, Dār 'Ibn Kaṭīr, Bayrūt, 2014.
- Sikirić, Šaćir, et al., *Gramatika arapskog jezika I-II dio*, Izdanje Vakufske direkcije, Državna štamparija u Sarajevu, Sarajevo, 1936. i 1937.
- Sikirić, Šaćir, "Sintaksičke funkcije arapskih prijedloga", *POF*, Sv. III-IV, Orijentalni institut u Sarajevu, Sarajevo, 1953, 553 – 574.
- Tanasković, Darko, Mitrović, Anđelka, *Gramatika arapskog jezika*, Zavod za udžbenike i nastavna sredstva, Beograd, 2005.
- Wright, William, *A Grammar of the Arabic Language*, 3d ed, vol. I-II, Cambridge University Press, Cambridge, 1896. i 1898.

